

Uddrag af Biskop Henrik Gerners Synodalmonita.

Meddelt af Vilhelm Bang.

»Man tænker vel engang paa at udgive den gode gamle Henrik Gerners udvalgte Skrifter«, skriver N. M. Petersen i sin Lit. Hist. III, 264 (2. Udg); men det sker vel næppe; ellers havde det været en Gjerning, der kunde have passet for det nu hensovede »Samfund til den danske Literaturs Fremme«. Ethvert Barn kjender jo den heltemodige Præst i Birkerød og hans frugtesløse Forsøg paa at vinde Kronborg tilbage fra de Svenske, samt hvad han maatte lide for sin Patriotisme; men Mange ere uvidende om, at han ogsaa var en af det syttende Aarhundredes fremragende Forfattere, baade som Digter og Theolog, dog vel især som Sproggransker. Hvor anset og dygtig han end har været, har det dog sikkert vakt en Del Forundring, da han, 64 Aar gammel, i 1693 kaldedes fra sin Menighed, med hvilken han i over en Menneskealder havde delt gode og onde Dage, til den ledige Bispestol i Viborg. Dersom man mener, at han har været for gammel til med Kraft at kunne varetage sin høje kirkelige Stilling, tager man dog fejl, i alt Fald naar man skal dømme efter de Monita, han paa Landemoderne udstedte som sigtende til al fremme kirkelig Orden i Stiftet, og hvoraf nedenfor meddeles et Uddrag. Hvad der er udeladt, er kun Expeditioner og

andet, som ikke vil kunne have nogen videre Interesse. Man vil maaske synes, at en Del af det, der er medtaget, ikke er af stor Betydning; men disse tilsyneladende Ubetydeligheder kunne dog tjene til at kaste Lys over Et og Andet baade i kirkehistorisk og i kulturhistorisk Henseende, ligesom de kunne hjælpe til, at man kan danne sig et Billede af Gerner i hans Virken som Biskop. De senere Aars Monita vil man uden Tvivl finde i flere Retninger som de mest interessante.

Det Nedenstaaende er efter en Afskrift, som findes i den ledreborgske Manuskriptsamling (Fol. Nr. 372). Det synes, at Oversekretæren Grev J. L. Holstein har søgt at forskaffe sig Afskrifter af alle de eksisterende Landemodesforhandlinger, og en Del ere endnu i Behold (Fol. Nr. 367—373, 4te Nr. 396—401), medens vistnok langt flere ere gaaede til Grunde ved mangelfuld Røgt i tidligere Tid. Det nærværende Manuskript er en Foliant, der indeholder Synodalia fra Viborg for Aarene 1676 til 1700, altsaa næsten hele Søren Gluds, hele Gerners og lige det første af Barth. Deichmans Bispetid, indsendt af Biskop Andreas Wøldike 6 Juli 1743; det er temmelig mangelfuldt, skrevet med en flydende Kontorhaand, formodentlig af Biskoppens Amanuensis, der dog synes ikke at have kunnet læse Alt i Originalen, men at have misforstaaet en hel Del, især hvor der var anført latinske Ord eller Sætninger, som han da har lavet om efter sit eget Tykke, saa Adskilligt var meningsløst. For at faa nogle Oplysninger, sendte jeg min Afskrift til Hr. cand. mag. Chr. Villads Christensen, Assistent ved Provinsarkivet i Viborg, hvor jeg formodede, at Originalen maatte befinde sig, med Anmodning om, at han for fem eller sex nærmere betegnede Steders Vedkommende vilde give mig Underretning om, hvorledes de maatte læses. Med særdeles stor Redebonhed har Hr. Christensen gjort ikke blot dette, men da han mente, den Afskrift af 1743, der havde været min Kilde, havde været altfor mangelfuld, viste han mig yderligere den Velvillie at sammen-

holde min Afskrift med Originalen, saa naar nu Gerners Monita fremtræde i Overensstemmelse med den oprindelige Landemodesprotokol — Sproget dog en Del moderniseret: — skyldes det Hr. Christensen, hvem jeg herved bringer min forbindtlige Tak.

27 Septbr. 1693.

3. Provsterne bleve tilholdte at advare Præsterne og Kirkeværgerne, at de holde deris Regnskab og Bøger paa rede Hænder, naar Stiftsskriveren dem tilskriver.

4. Provsterne bleve formanede til at være omhyggelige, at Restancer af Præstegaardene inddrives, item Studiiskatter, Cathedratica og Collecter, hvor de ikke ere indkomne.

5. Den Collect til Peder Matzøn af Hals blev confisqueret til fattige Præste-Enker, eftersom hans Konge-Brev var falsk.

6. Aftensang paa den første Høitidsdag maa ei for-sømmes iudi Hoved-Sognet, saafremt nogenledes muligt er. For Mageligheds Skyld kan det ske strax efter først Prædiken, og det kortelig. Dog skal ringes imellem.

7. Viin og Brød skal holdes af Præsterne selv, og svare de saa selv til, hvad Forseelse derved kunde falde, og derimod nyde det, som er lagt til Viin og Brød, eller og af Patronen eller Kirkeværgerne derfor nøiagtig Satisfaction at annamme.

8. Præpositi vilde holde Præsterne til, og de Degnene, at Catechizatio faar sin rette Fremgang.

9. Ingen tage hinandens Sognefolk til Alters eller Copulation uden deris Sogne Præstes Permission. Dog observeres det ei altid under Militariske, hvilke derudi har sær Privilegia, eftersom de har ei altid certas stationes. Skeer det, og der klages over, da skal de først indkaldes for Provsten, som Sagen kan forlige, eller mulctere den skyldige. Skeer det anden Gang, da skal Sagen indkaldes for Bispen eller Landemodet.

10. Fuldmesse skal holdes, om Tiden det taaler, og forklares et lidet Stykke af Catechismo, om Tiden det taaler, efter Loven.

12. De Syge paamindes, at de i Tide sende Bud efter Præsten, og ej forhale det til den sidste Tid.

13. Pastores vilde vogte sig for at komme til Ting og Stævne, og synderlig i geistlige Sager, og naar Præst med Præst har at gjøre, men lade enten Provsten eller Bispem eller Landemodet først det vide, at de kan forlige det, ne scandalum oboriatur, sicut modo litigium illud Hamburgense, quod inter Pastores primum ortum est, et demum in Scandalum Auditorum derivatum.

14. Degnene skal holde Kirken, Choret og fornemligen Alteret, Prædikestolen og Skriftestolen rene til alle Tjenister.

18 April 1694.

2. Degnene admoneres at befodre Præstebrevene strax, med mindre de for Forsømmelse og anden Skade vil ansees.

3. Naar Bispens Breve udgaar, da befales, at hver Provst og Præst skriver derpaa, hvad Tid de kommer og gaar bort, og da kan sees, hvor Skylden er, at Brevene længe opholdes, og endeel Præster sig undskylder, at de ei haver vidst af Bispens Breve, førend de ex accidenti kan faae det at vide udi andre Herreder, og at de da hastig fremgaar, og paaskrevne tilbagesendes til Provsterne, og Provsterne igien indsende Brevene paaskrevne til Bispes-Residencen.

4. Confitentes skal anmelde sig otte Dage tilforn, før de vil communiceres.

5. Kirke Regnskaberne skal indsendes aarligen til den 1 Martij med Beviser hos, med Stiftskrivers Salario, og med Kirkesiuner, underskrevne af Præsten og Provsten, eftersom intet da kan repareres eller med Profit indkøbes inden den 1 Maj, paa det da bedst kan gives Ordre om Materialier og Reparation. Saa skal Regnskabs-Bøgerne

igien underskrevne til første Landemode Provsterne og Kirkeværgerne udleveres.

6. Kirke-Siune skal følge med Kirke-Regnskaber, ei aleene paa Hans Kongl. Majt^s. Kirker, men endog Relation om Proprietariers og deris, som haver Jus Patronatus, at Ingen skal undskyldte sig, og ligesom Kirke-Siunet tages, saa skal og Reparationen besees af Provsten og Præsten, om den er lovlig.

7. Inventaria skal først indføres udi Regnskabet hver tredie Aar i det seneste, og om noget er forandret, forarget eller forbedret hvert Aar.

8. Udi Kirke Regnskab skal indføres, næst efter Inventarium, hvo der haver Kirkens Korntiender i Fæste, og hvo oppebærer dem, eftersom der formærkes et Under-sløb paa nogle faa Steder.

10. Udi Kirkens Reparationer, og naar stor Bygning foretages, godtgjøres ikke Vognleie, som ofte løber høiere end Materialia, men Sognefolkene, efter Loven, skal hjælpe en vis Dag at hente Materialia, med mindre det saaledes udi Tiendernis Bortfæstelse er accorderet (dog er ei Sognefolkene ganske fri) og betinget, at de, som har Tienden i Fæste, ere obligerede at føre Materialia til Steden.

11. Med Murmestere og Arbeidsfolk tinges paa ti Aar at [inde]staa for Arbeidet.

13. Restants-Domme betales ei af Kirkerne, men af dem, som forvolder dennem.

14. Kirkeværgerne nyder deres Reisepenge, i det ringeste aarlig en Rdr., og naar stor Reparation er, to Rdr.

15. Huusmænds og Indersters Kirkepenge a 2 β hvert Fierdingaar skal aarligen indfodres efter Loven.

16. Kirkelius, efter forrige Reglement, gjøres ei god mer end eet Par udi tvende Aar, dog at Kirken ei dermed betages necessaria, om den trænger før dertil.

18. Provsterne bleve tilholdte at lade Biskoppen vide, hvor mange Præste-Enker her ere udi Stiftet.

26 September 1694.

4. Blev erindret, at naar Provsterne forrette Trolovelse, Bryllup og Børnedaabstienister for Præsterne, maa de ei befatte sig med Alterets Offer, men nøies med, hvad Præsten under dennem, eller og hvad Brudefolkene og de tvende Koner ofrer, som i Kirken staar bag Brudefolkene.

5. Det befindes, at adskillige godt Folk lade deres Børn hiemmedøbe, hvilket ei bør skee, nisi in casu necessitatis, og der foruden holder dennem inde udi 12, 16, 18 Uger, til de da først gjøre Barsel, vogte sig for Fiscals Sag og Tiltale for Hans Kongl. Majts. Lovs Overtrædelse; de maa ei hiemme døbes, uden de ere svage, og naar de end ere hiemme døbte, maa de ei længere end til nærmeste Kirkedag indeholdes, at de jo kommer til Kirken at indlemmes.

6. Degnene haver Kirken at holde reen og især Alteret og Prædikestolen; deris Provst og Præst skal de være lydige og tjenstvillige; Ungdommen i deris Børnelærdom haver de at undervise tvende Gange om Ugen, ringe Bede-Klokken Aften og Morgen. Brevene fra Bispen til Provsterne og Præsterne uden Ophold befodre.

7. Brevene, som kommer fra Bispen, have Præsterne at påskrive, naar de ankommer, og naar de fra dem bortgaar. Saa haver Provsterne dennem under Forsegling i Bispe-residencen at lade indlevere.

3 April 1695.

2. Præpositi maa endeligen møde til Moderne, uden de have des vigtigere Forfald, og da have de tilforn at indgive deres Undskyldninger sub poena solita. De haver og strax at lade Biskoppen vide, naar nogen Præst dør.

3. Catechismi Forklaring maa ei forsømmes, men tages i Agt efter Loven.

5. Naar Trolovelser holdes, skal forelægges, at der strax lyses, og inden sex Ugers Tid copuleres, propter exorbitantias, tam ruri quam in civitatibus.

7. Naar nogen, som enten haver Kirketienden i Fæste, eller og er Cautionist for Sognefolkene, ere døde, skal det strax angives til at forekomme al Undersleb, og at Kirkerne kan faa deres Rettighed.

8. Kirkernes Inventaria skal indføres, Jorder, Agre, Enge ved Navn, og hvad Kirkerne faar deraf, hvad der udi saaes og deraf høstes.

10. Tiende af Bier gives til Kirken og fodres efter Loven.

11. Regnskab af Kirkerne skal indgives in duplo, og Siunet skrives fuldkommelig bag efter Regnskabet hvert Aar endelig.

12. Naar Murmestere betinges, skal Kalkslageren dermed i betinges, at Murmesteren skal ei undskyldes sig med Kalkslageren, men maa svare til Arbeidet i ti Aar.

13. Som der klages over Murmestrene i Skive og andre, at de skille sig slet ved deris Arbeide, og der til ere dyre, saa og, at de forsømmer Kirkerne, og ei kommer at færdige dem i rette Tid, ut Kobberup, Balling, Volling, Skiørpinge: Da adyares, at de tiltales, som haver giort deris Arbeid ikke rigtig. Hvortil de af Skive erbyder sig at svare, naar dennem overbevises. Til med, hvad som er over fire Mile borte fra Skive, haver de selv at betale. Dernæst at Kirkeværgerne, med Præstens Raad, tager andre, som vil gjøre det billig, og ere vederhæftige at kan svare til Arbeidet.

14. Børn maa ei hiemmedøbes, uden de ere svage, ei heller hiemme holdes efter Barselet eller Kirkegang, men strax føres til Kirken efter Loven.

15. Sættes Vice-Præpositi: Hr. Rasmus Fog i Bering udi Meddelsomherred, Hr. Christen Knudsen i Ørum udi Fiendsherred, hvilke skal assistere de gamle bedagede Provster in omnibus functionibus, naar de for Svagheds Skyld deres Provste-Embede ei kan eller vil betiene, salva manente dignitate Præpositorum, dum vivunt. Og Hr. Christopher Kragbech, efter indstændig Begiering, relaxeres derfra.

25 September 1695.

6. Præpositi bleve advarede, at de alvorligen tilholde deres Præster, at de ere omhyggelige for Helsingørs Hospitals Tavlepenge efter Kongl. Majt^s. Brev. Eftersom Hospitalets Forstander særdeles haver klaget, at her i Stiftet fra nogle Herreder slet intet indkommer, hvilket og er befundet vist at være.

7. Blev erindret, at ingen maa tage andres Sognefolk til Skrifte og Copulation etc., med mindre de vil ansees som de, der handle imod Loven.

8. Kirkernes Brøstfældighed skal indgives totaliter, og intet udelades.

9. Hvor nogle af Cautionisterne eller Tiendernis Forlovere ere ved Døden afgangne, som findes paa adskillige Steder, da vilde Præsterne tilholde dem inden Nytaarsdag at fæste Tiendens halve Part igien, hvor den ene af Forloverne er bortdød, med mindre de Tienden ganske skal miste, og den bortfæstes til fremmede, som vil give mest deraf. Saa og om den hele Tiende er ledig.

11. Præpositi vilde være tiltænkte flitteligere at møde paa Provstet, end hid indtil skeet er, og mere at drive paa Rigtighed med Kirkernes Udgifter og Præstegaardenes Rentepenge.

12. Blev af Biskopen giort Proposition om en Bogtrykker, som erbyder sig at ville oprette et Bogtrykkeri her i Viborg, saafremt Præsterne til hans Reises Bekostning og des bedre Subsistence vil contribuere det første Aar 50 Rdr., og siden aarligen 50 Sldr. Hvor imod han saa igien med enhver, som vilde lade noget trykke, vilde handle det billigste muligt er.

22 April 1696.

6. Som Sognedegnene beklage sig, at hvor der ere øde Jorder, og andre bruge dem, da give de Tiende til Kongen, Kirken og Præsten, men vil intet give Degnene, blev befaleet, at de, som bruge de øde Gaardes Jorder, give

Degnene deres Rettighed paa Skieppen, ligesom naar der boede Folk paa Steden, eller og efter Loven give dem deres Deel paa Kierven, som er den tredie Deel imod Præsten.

7. Der skal ej tvende Personer, Mand og Qvinde eller andre, annammes til Skrifte paa een Gang, men hver især absolveres.

8. For des bedre Rigtighed om Skifter og andre Forretninger skal være en rigtig Protocol udi ethvert Herred numereret og igiennemdraget, med stemplet Papir for og bag, hvor udi den ene af Assessoribus skal skrive. Protocollen bekostes paa det ganske Herreds Præsters Tilskud.

9. Skifter skal strax expederes efter Loven, og ei opholdes, uden vigtig Aarsag, at Skiftet ei skal komme Stervboen til for megen Bekostning og Besværing.

10. Ingen huse eller hæle nogen, som kommer uden Skudsmaal, eller og ei skaffer det inden sex Ugersdag, om det er i Landet [Jylland] eller inden tolv Ugersdag, om det er uden Landet.

11. Dersom nogen opholder sig i Sognene, som ei have ført Skudsmaal med dennem, og mueligt ikke heller kan forskaffe det, men ere Løsgængere, Rømningsmænd, og de som ikke i mange Aar har brugt Sacramentet, da skal saadan en, om han vil staa aabenbare Skrifte for sin Forseelse, annammes, naar hand lover, enten at tiene godt Folk for aarlig Løn, eller og i Dagetal. Men hvis nogen det ikke vil giøre, og kan ikke Haandverk at vinde sit Brød med, da skal han strax lyses af Sognet. Begiere saadanne at indlade sig i Ægteskab, da skal dermed meget varlig omgaaes, saasom de maaske kan være rømte fra deres Qvinder.

12. Det fornemmes paa nogle Steder, at Sognefolkene tvende Gange om Aaret samler sig at gaae til Skrifte, og da communicerer den ganske Menighed paa een Tid, hvilket kke her efter maa skee: Men Sogne-Præsten skal liuse

til, hver Maaned, eller sex Uger i det allerseneste, om nogen er, som begierer at absolveres eller communicere, at de da strax efter Prædiken angive sig, og lade deres Navne indskrive til ottende Dagen der efter; thi for Alterens Sacramentes Deelagtighed er ingen vis Dag eller Tid sat. Men som vi bør hver Dag at omvende os, saa bør vi at søge Forligelse hos Gud, saa tit vi finde os med Synder beladne. I ligemaade skal tages i Agt, om nogle singelige Qvinder eller højaldrede Folk begiere at absolveres og communicere, at det ikke negtes dennem, naar de og det begiere.

13. Det befindes, at nogle faa Præster, for at skaane deres eget Arbeid, slaa sig til Ladhed og lade Studentere prædike for sig, Aar ud og Aar ind, uden allene paa de store Høitider, ja endog lade dem prædike Ligprædikener for sig, hvilket ingenlunde maa skee. Hvorfor Præsterne vilde vogte sig for saadan Ladhed, som giver en ond Eftertale, og kan foraarsage andre Ulemper.

14. Der fornemmes, at endeel Præster, hvor sær Fredags-Prædikener ere, gjøre deraf kun en Morgen Bøn, og undertiden qvitterer for Fredags-Prædiken deres Maanedsbenedag, som er den første Onsdag i hver Maaned. Hvor udi de have at tage sig vare, at de ikke kaste sig i Fare.

23 September 1696.

3. Proposition blev gjort af Præpositis: hvorledes bedst skulde forholdes, naar en Præst ved Døden afgik, at Tienesterne lovligen kunde forsiunes, eftersom det er undertiden umuligt, at Kaldene ved Omgang kunde forsiunes, af Aarsag, en Præst kunde selv have tre Sogner, og skulde forsiune det fjerde, og mueligt det femte til, hvilket var hannem ikke mueligt; tilmed gjorde ofte Veiens Længde, Værligets Besværlighed og Dagens Korthed om Vinteren denne Forretning besværlig og fast umuelig? Hvorpaa blev resolveret: Enddog det vel burde secundum praxin aliarum provinciarum at forblive ved forrige Anordning, at Præsterne

i Herredet for Betienelse ved Messe, Siuge-Communion, Trolovelse, Bryllup, Begravelse, som en Student ikke kan betiene, hvilken man ikke heller kan kræve, indtil Successoris Ankomst, hvilken dog undertiden protraheredes en lang Tid, formedelst langsom Expedition ved Cancelliet, saa og for Successoris Reises Besværlighed: Saa er nu sluttet, at efter denne Dag tager Provsten sig Kaldet an, og beskikker, at Tienesten forsiunes i de første sex Uger ved en ordineret Mand, eller Studiosum, som er approberet. Samme Tieneste skal betales af Herredet, hvad Prædikestolen angaar, den næste Præst undtagen, som betiener de siuge, holder Messerne, administrerer Sacramenterne, som endelig behøver ordinata persona, som bør være villig, naar tilsiges, og bør saa være fri for de andre Expenser. Det bedste var, at om man kunde overtale den nærmest liggende Præst hertil, og lade ham nyde af Herredet, hvad som blev af Provsten sluttet. Men dersom det varede over de sex Uger, da Successor at betale af sin Anpart den, der har forrettet Tienesten, og Enken af sin Part at spise den betienendes Præst, naar han begierer det ved Tienestens Ende, saa og at skaffe hannem fri Vogn imellem Sognene, eftersom de tvende dog tager Halvdelen med hin anden, til Successoris Naadsens Aar er ude, og bør derfor holde halvt med hinanden.

4. Blev Præpositi admonerede, at de vilde erindre Præsterne at indgive deris Navn i deris Sogner, som ere trolovede, og vil ikke lade sig vie.

5. At Pastores vilde tage sig vare her udi, at naar nogen af deres Tiunde eller paa deres Gods forseer sig i Leiermaal, hvoraf Bøderne ere forfaldne til Præste-Enkerne, efter Kongl. Privilegier, de da indeholder deres Løn tilforn for ud; thi en Tienere er vel sin Løn værd, men ikke, før han har fortient den.

6. Naar nogen Præst ved Døden afgaar, som haver Capellan, da om endskiøndt han haver Confirmationem Successionis, skal han dog tage Collationem Episcopi, og

lade sig som Sogne-Præst af Præposito introduceres og Menigheden recommenderes.

7. Præpositi bleve ombedede, at de vilde intercedere hos deres Præster for Hr. Søren Ørting i Kirketorp, at de, som ei allerede har udviist deris Fromhed imod hannem, endnu vilde komme hannem til Hielp, og i Særdeleshed, at de vilde anmode Proprietarierne, som have jura patronatus, de dog efter Loven vilde lade hannem nyde en Rdr. af deres Kirker; thi om der endskiøndt vare de Kirker, som der kunde siges at være lidet i Forraad hos, saa er det dog ikke saa hos alle.

14 April 1697.

1. Hvor to eller tre Enker ere udi eet Kald om een Pension, der skal saaledes forholdes: (a) Pensionen deles mellem dennem alle; (b) Naar een eller to afgaar, enten ved Døden eller ved Giftermaal, da nyder den sidst Levende al Pensionen indtil hendes Dødsdag. Men (c) kommer der siden nogen videre igien til hende, da skal Pensionen deles igien med den indkommendes Enke, saa snart Naadsens Aar er forbi, og siden fremdeelis. Men i det sidste Naadsens Aar nyder hun intet; thi hun har faaet eet Naadsens Aar, og Præsten bør ei at svare mere end paa een Sted, med mindre Præsten og Enken selv vil begge samtykke hende godvilligen noget i Naadsens Aar til Underholdning.

2. Endeel Kirkeværger klager, at de ikke see Kirkebøgerne mellem Aar og Dag, ei heller ere tilstede, naar Regnskaberne skrives, hvor udover meget udelukkes, som de siden vilde have indført tre eller fire Aar efter, som ei tillades; thi det er dennem tilforn advaret, at rene og rigtige Regnskaber skal indleveres. Hvorfore paamindes Præpositi og Pastores, at de lade Kirkeværgerne være tilstede, naar Siun tages, saa og naar Regnskaberne skal skrives, uden hvis Nærværelse ei rigtige Regnskaber kan forfattes, og lade Kirkeværgerne underskrive Regnskaberne;

thi de skal svare til Kirkens Midler. Naar Kirkebøgerne ere corrigerede og udleverede til Provsterne eller Præsterne, skal de strax igien leveres til Kirkeværgerne, saa som de ere deris Qvittance for deris Regnskaber, med mindre Kirkeværgerne bede Præsterne om dennem at beholde. (Flere Regler m. H. t. Kirkeregnskaber og Reparationer gives).

10. Præpositi vilde drive paa, at Degnene forrette deris Embede, som tilbørligt er, befordre cito Bispens Breve, som omsendes, frem og tilbage.

11. De vilde og tilholde Diaconos at yde deris Pensioner til Skolerne i rette Tid, og de iligemaade, som endnu resterer, indfinde sig inden 1 Maj; hvis de ikke gjør det, skal de suspenderes, og om de endda findes modvillige, ganske casseres, og andre indsættes. Der gielder ingen Undskyldning imod Kongens Lov. Thi de ere satte saa lidelig, som de kan sættes og ere satte i noget Stift; tage sig derfor vare, at dersom deris Gienstridighed længere spøres, dennem, om de blive ved Kaldene, proportionaliter paalægges efter den Maade, som andre omkring i Rintzherred og ved Aalborg er anseet, og takke sig saa selv derfor.

12. Degnene skal boe og bygge paa Degneboligerne, hvor de ere, efter Loven paa 320, art. 9.

13. Der er eengang advaret om Præsterne her i Stiftet, at de bruge Studenternes Hiælp til at bære Byrden for dennem, og selv intet gjøre derved, nisi sub certo lucro; der foruden og lade Studenterne prædike Ligprædikener for sig, hvilket ikke maa skee; da advares enhver, som dette vedkommer, at hvis nogen efter denne Dag fordrister sig til saadan enten Ladhed eller Egensindighed, at det ei vel skal optages, men skarpelig ansees, eftersom ingen bør gjøre Herrens Giergning svigagtelig. Og hvis Studenterne fordriste sig saadant at gjøre, da vide sig og at svare, hvorledes de komme til at overgaa deris limites, og derfor iligemaade straffes, om de ei rette sig.

16. Saasom Peder Christensen, Degn til Ravnkilde, haver lidt stor Skade af ulykkelig Ildebrand, saa ombedes Provsterne og Præsterne, at de blive den fattige Mand behjælpelige, og meddeele hannem noget, enhver efter egen Høflighed, som til Provsterne leveres, at det til først-kommende Landemode maa indkomme.

22 September 1697.

2. Blev paa ny gjort Erindring om Johan Laurentzøns Forslag anl. Hielp til at lade trykke Saxonem paa Danske.

3. Blev paa Hr. Peder Syvs Vegne anholdet om Subsidio til et Dansk Lexicon at oplægge.

4. Om Auctionerne. Saasom Hans Kongl. Mayt. haver været Geistligheden saa naadig deris Privilegier at conservere uden Skaar udi deris Skifte-Forretninger, at ingen verdslig skal have sig noget dermed at befatte, saa vil det være fornødent, retteligen at forvalte samme Auctioner, og ei forsee sig imod Kongl. Forordning og praxis.

1. Skal der holdes rigtig Protocol, som ei siden maa raderes eller maculeres, men den skal være numereret og igiennemdragen og forseget enten af Skiftsbefalingsmanden eller Bispem, eller med Sigillo Consistorii. 2. De Varer, som skal opbydes og forhandles, bør enten trykkes eller udskrives, og oversendes til næst omliggende Naboer, og paa Tingene kundgiøres. 3. Til Udraabere kand bruges, hvem Director selv vil, og han lønner hannem, som han kan accordere med hannem. 4. Naar Varerne bydes paa, maa man give Tid, og ei slaa for hastig til, nogen til Villie. 5. Provsten eller een af Assessoribus tager Pengene til sig, indtil siette Uges Dag er forbi, da at indføre dem paa Stervboen, og lade hver faa sit, saa at først betales den prioriterede Giæld, dernæst anden Giæld, og siden det øvrige deles. 6. En af Assessoribus er Notarius Ministerii. 7. Naar Vurderingen er skeet, og rigtige Lodsedler udgivne, staar det Enken og de myndige Arvinger frit for at tage til sig in natura, hvis dennem er tilfaldet; men de Ret-

myndiges Deel maa auctioneres. Ere de alle myndige, kan de, om dennem saa siunes, deele uden Rettens Middels Overværelse. 8. Af det, som auctioneres, nyde Directeurerne 4 pro Cento. — De desertione malitiosa. Som her findes mange grove Delinquenter, som vanære det hellige Ægteskab, forspilde mangt et godt Menneskes Lykke, idet de holde Trolovelser, og siden ei vil ægte hinanden, da de dog ingen rigtige eller billige Aarsager have til saadan Stridighed: Da, som derom er indgiven Supplique til H. K. M., saa er derpaa fulgt denne Resolution, at der skal forholdes med dennem efter Loven. 1. Skal dennem forelægges Laudag, naar de skal copuleres. 2. Vil de ikke indstille sig, da beskikke dennem ved Medhielperne, og høre deres Svar og Aarsage. 3. Vil de ikke endda, da skal den uskyldige, og som vil fuldbyrde sit Løfte, stævne den anden til Consistorium at svare, hvorfor den ikke vil fuldbyrde sit Ægteskab, da den uskyldige at frikendes, og den skyldige at aflyses af Sognet uden Pas. Og om end gives Seddel, da Latine, og derudi gives tilkiende al Beskaffenheden, at Præsten, som de komme til, ei uvidendes skal forsee sig, at vie hannem til nogen anden, før han hos H. K. Mt. haver søgt Opreisning; her foruden skal han betale Omkostningerne. 4. Er det en bosiddendes Mand, som saa anstiller sig, da, som man ikke vel kunde lyse ham af Sognet uden Proprietarii Skade, da skal det hans Herskab tilkiendegives, at hand skaffer Ret over sin Tieneres Modvillighed. 5. Venerandi Dni Pastores vilde derfor for Trolovelsen lade sig forsikre om Ægteskabets Fuldbyrkelse inden sex Ugers Dag.

De oppressionibus. Som her findes i dette Aar mange Exempler (des værre) paa den Uagtsomhed, som Forældre har begaaet med deres Børn, da enddog vel vides, at det skeer ikke med Villie, men det er Forældrene en Hiertesorg, saa er det dog ei saa let og løst at lade bortfare, men Præsterne paamindes, at de flitteligen erindre unge Forældre om deris Pligt om Omsorg for deris Børns

Liv, som ei kan redde sig selv, at de ei, om det skeer for tit, falde i Guds Dom omsider, og tillige i Menneskenes Haand.

De refractariis og dem, som har bedrevet Horeri og ei vil staa aabenbare Skrifte. De skal først advares ved Medhielperne, at de indstille sig til Absolutionem publicam. Hvis ikke, da post admonitionem 1. 2. 3. spretam, at lyse til bands trende Søndage efter hinanden, non nominata persona, sed tamen delicta ita exaggerentur, ut quivis cognoscat peccatorem vel peccatricem. Holde saa op, indtil de faar talt med Biskoppen, og imidlertid see til, at man kan overtale Synderen til Omvendelse og at indstille sig. Og vil de da ikke lade sig omvende, da enten først liuse dennem af Menigheden, uden Pas og testimonio, eller og med testimonio Latino, som indeholder Forseelsen fuldkommelige. Vil de ikke endda lyde, da fares fort med excommunicatione, donec resipiscant, vel tradentur in manus Magistratus politici, ut Scandalum extirpetur.

4 Mai 1698.

7. At Præpositi holder Præsterne til strax at udcopie Bispens Breve og sende dem tilbage igien, eftersom Bispnen ei kan vide, om Brevene komme frem eller ei; ti der kommer faa tilbage igien og ingen Resolution.

8. Naar Præsterne skrive Kirke-Regnskaberne, da findes en Deel forsømmelige der udi: 1. at de imod Synodalia ei give dem ind in duplo; 2. at de ei indføre alt, men komme saa nogle Aar efter med Anticipationer, hvoraf man intet vil vide, saasom derom tilforn er advaret; 3. beregne de det ei ret, men giøre der over falske Slutninger og Facit, hvorover Kirkeværgerne komme i Confusion, som dog siden recolligere sig og finde fauten hos Præsten.

9. Om nogen findes, som deris Præstegaard ville indløse, da begieres, at de inden 14 Dage ville indsende Capitalerne, med al tilbørlig resterende Rente.

11. Om nogen vilde contribuere noget til et Bogtrykkeri her i Viborg at indrette, efter som deris Penge i tre Aar igien kan indhentes.

12. Om Lexico Danico, det lader heel underligt, at 16 Herreder kan ikke udgiøre eet Alphabeth. Undskyldningerne ere ikkun slette.

13. Mag. Johan Frederich Hyphof beklager sig, at adskillige løse Folk baade af Mariagers By og Onsildherred, naar de har begaaet Leiermaal, saa tacite undviger over Mariagers Fiord til de der beliggende Sogner og Herreder her i Stiftet. Begierer derfor, saadanne Personer maa vises tilbage til det Sted, hvor deres Forargelse er begaaet.

17. Dersom nogen haver nogen Qvitering fra Eggert Bilenberg¹⁾ paa Præstegaards Rentepenge, Studii Skat og Cathedraticum, da vilde de give Copie deraf, og efter denne Dag ikke give hannem paa Bispens Vegne nogen Credit.

5 Oktober 1698.

6. Hr. Niels Michelsen Tebring, Sogne-Præst i Guding, blev beskikket at være Vice-Præpositus, og Hr. Mathias Ankersen i Storvorde Notarius Ministerii udi Fleskumherred.

7. Biskoppen eragtede raadeligst, at her efter udi hvert Herred bleve indrettede tvende Protocoller, en special, hvor udi Alting specificke indføres, som Notarius holder, og der for uden en anden Hovedbog, som Provsten holder, i hvilken alle Sententiæ, Clausulæ og Summa rationum generaliter kan indføres. Paa det man dog kan have nogen Underretning om, hvis er forefaldet med Skifter, Sager og andre Tilfælde, dersom (det Gud forbyde) nogen Ulykke paa een Sted kunde hændes, som skeet er i Gislum og Aars Herreder, hvor alle Protocollerne ere brændte, og ingen Efterretning videre kan have, uden af andres Re-

¹⁾ Eggert Nielsen Bilenberg, Student fra Viborg 1689, blev 1695 Amanuensis i Viborg, 1700 Sognepræst i Veggerby og Bislev, hvor han døde 1735 (Wiberg Præstehist. III, 486).

lationer. Samme Protocoller bekostes, Halvdeelen af Herrederne, Halvdeelen af Rettens Middel sc. Præposito og Notario.

8. Blev giort den Anordning, at hver Præst efter Loven skal holde sin Kirkebog, hvorudi skal indføres fødte, døde, Trolovelser, Brylluper, Børnedaab, aabenbare Skriftemaal, Citationes, Excommunicationes, etc.

9. Blev erindret, at ingen Præst maa tage mere end een tillige [ad Gangen] til Skrifte, under tilbørlig Straf.

12. Grynderup Sognemænd bleve erindrede, at fæste Kirkens Tiende strax inden alle Helgens Dag, under Tiendens Fortabelse.

14. Roslev Kirkejorder maa sælges til den meestbydende, dog ikke ringere end 12 Rdr. hver Tønde Hartkorn.

15. Ingen Præst maa understaa sig at give dem, som i deres Sogner har forseet sig med Leiermaal, Sedler til andre Præster, at de dennem publice maa absolvere, saasom Forargelsen skal afbedes, hvor den er begaaet.

16. Præsterne ville vide at tage sig vare for falsk Skudsmaal in causis matrimonialibus, hvilket lettelig kan kiendes, om de vil ret ransage derom, consulere Provsten og Bispen, at deres Velfærd ei skal periclitere, som allerede har været paa Veien paa tvende Steder.

17. Præsterne vogte sig for, uden vigtig Aarsag, og naar Loven det tillader, at afvise nogen fra Sacramentet; ti den rigor holdes heel høit over i Høieste Ret.

19 April 1699.

9. Hans Kongl. Maj^{ts}. allernaadigste Brev, at Samuel Garman eene skal være Boghandler i Viborg og Aalborg Stifter, dog der med ikke at præjudicere andre i Markedstiden.

17. Provsterne og Præsterne bleve erindrede, at de tage i agt at befodre Brevene, som sendes fra Bispen til tracterne, paa det der ikke skal skee Ophold i de Ting, som ingen Ophold taaler, og man siden skal have Eftertale for, e. g. om Kornkiøbet; om fødte og døde er fra nogle

Steder ikke indkommen Resolution før 7 a 8 Uger efter Tiden. Skal derfor skrives paa Brevene, naar de ankommer, og naar de bortgaar, og cito igien sendes tilbage til Bisp-Residencen, saa som man ellers ikke kan vide, om de har bekommet Brevene eller ei. Hvis nogen, være sig Præst eller Degn, forsømmer Brevene, og lader dem ligge hos sig, skal han straffes efter Forseelsens Storhed.

18. Degnene skal gaa den ordinaire Vei med Brevene, og ikke forsende dem enten med Hofbud eller andre uvisse, hvoraf det kommer ofte, at Brevene aabnes af verdslige Personer, som de intet angaar, saa de veed Brevenes Indhold, før de komme til Præsterne og andre vedkommende.

19. Iblant Degnene bør Een ikke altid at bære Byrden, men de skal bære med hinanden. Men som det formærkes paa nogle Steder, i Salling i Særdeleshed, at en Degn sidder altid fri, og en anden maa gaa med Brevene, fordi den ene ligger afsides, og den anden paa Veien: Da dersom det skulde falde Een for tungt formedelst Veiens Længde, da bør Provsterne saaledes at ligne det, at de nyde alle een Ret, og de som mest forskaanes, giver den, som mest bebyrdes, aarligen noget til Hielp og Reisepenge.

20. Med Bispens Breve bør omgaaes noget mere civil, end hid indtil sket er: ti de fremkomme smittede, revne, skidne. Hvorom Præsterne vilde informere Degnene, og lade dem vide, at hvis det efterdags sker, skal de haardeligen straffes.

21. Det befindes, at endeel bedrive Utugt og Løsgatighed i andre Menigheder, hvoraf siden falder Tvistighed imellem Præsterne, hvor Delinqventen skal udstaa Kirkens Disciplin. Delinqventen vil staa Skrift i sin egen Menighed, Præsten, hvor Qvindfolket er, prætenderer, han skal publice absolveres i hans Meenighed, hvor Gierningen holdes for at være sket. Men naar Delinqventen haver betalt Bøderne til sit Herskab, kan han og nok antages til absolutionem publicam i sin egen Menighed, hvilken han ogsaa har for-

arget, i det han er gaaet ud af Menigheden til en anden Sted at synde.

22. Udi alle Herreder skal endelig være en fixus Notarius Ministerii, som skal holde Protocollen, hvad heller det forrettes ved vice-præpositum, eller en anden, som kan vel regne og skrive, efter forrige Synodalia.

23. Roslev Kirkes Jorder maa sælges for ti Rdr. Tønden, af Herlighed og alt, efter ny Matricul.

24. Hvis nogen haver i Sinde at løse sin Præstegaard eller og betale de resterende Rentepenge, da ville de indstille sig hos Biskoppen inden Maj Maanedes Udgang. Vil og nogen betale den halve, eller den tredie Deel af Capitalen, skal det staa dennem frit for.

27. Intet Bly maa tages af nogen Kirke, og Steen igien oplægges, uden Kirkernes Patroners Vidskab og Consens, hvorfor saa snart noget saadant skulde foretages, Præsterne skal give det strax tilkiende, at de ei siden skal beskyldes for Collusion imod Kirkens Rettighed.

28. Der indfalder ofte Disputer imellem Præsterne og deres Formænds Enker om Naadsens-Aar, og især, hvor der ere to eller tre Enker, som aarligen har nydt Pension af Kaldene; og formener, at de og bør at nyde den samme i Naadsens-Aar. Men derom blev saaledes resolveret: Præsten kan ikke lide mere, end een Gang, idet han deler halvt med den sidste Enke i Naadsens-Aar, hvilket de forrige og har nydt ubeskaaret tilforn; skulde han nu der foruden udgive den ottende Part til de andre, vilde det falde hannem altfor tungt. Der spørges vel, hvad forrige Enke eller Enker skal leve af i Naadsens-Aar? Dertil svares: Som hun eller de har før nydt Naadsens-Aar, og siden en aarlig Pension, saa er det ikke sagt, at hun eller de i alle Maader skal leve af Pensionen, men faar selv at stræbe i det Aar. Men vil Præsten og Enken af deres egen gode Villie forære hende eller dem noget, stilles det til deres egen gode Villie. Aarsagen er (1) at den afdødes betingede Pension har undertiden været for

streng, undertiden for ringe, men samme Pension cesserer udi den afgangnes Død, og derfor har de Enker ei længere at kræve, ti den afdødes Obligation forbinder ikke Successorem. (2) Successoris Pensions-Aar gaar ikke an, før efter Naadsens-Aars Ende, da der først handles om.

29. Ingen Contracter om Pensioner skal gielde, uden de af Provsten ere autoriserede.

30. Naar en Præst ved Døden afgaar, spørges, om 100 Rdr. skal tages forud af Boen for Præstegaardens Bygning. Dertil svares: Enddog Lovens Ord taler derom, som ret er, saa gøres det dog ei anderledes fornøden, end at Successor indfrier sin Formands Obligation. Men dersom Præstegaarden er ikke saa god som 100 Rdr., saa tages saa meget forud, efter Lovens Indhold, til 100 Rdr. bliver fyldest giorte, og siden indfrier Successor Præstegaarden med Penge, eller og indløser sin Formands Haand med sin egen, og svarer deraf den aarlige Rente.

31. Men her hos falder en anden Qvæstion. Om Præstegaardens Bygnings Forbedring, efter Mandens Død, ei maa komme Enken og Børnene tilgode? Dertil svares: Ja, dersom den er betalt, men ellers ei. Spørges atter, om det ei er et fuldt Kiøb, naar Renten er given aarligen? Dertil svares: Ja, det er et fuldt Kiøb, men at købe og betale ere to Ting, og der faar man at rette sig efter Lovens Ord Art. 3. pag. 298. Den givne Rente kan ei heller hielpe: ti enten han vil købe eller ei, skal han dog betale Renten, Art. 3. pag. 299. Og for disse Aarsagers Skyld kan ei Meliorationen godtgøres, førend Præstegaarden er betalt, ti før det er skeet, er den ikke egentlig hans.

32. Om Formynderskaber falder ofte Tvistighed, idet alle vil undskylde sig, og endeel stoler paa Kongl. Privilegier, udgivne A^o. 1670. Men som Privilegierne siden ere limiterede ved Loven, som udgik A^o. 1683, saa ere de og i den Post forandrede ved en Høieste-Rets Dom A^o. 1674 den 20 Septemb., som siger, at Præsterne skal være deres Herreds-Bødres Børns Formyndere i samme Herred, naar der ere

ikke fødte Formyndere, som ere vederhæftige. Der foruden maa man og billigen giøre Reflexion paa legem talionis.

33. Der spørges undertiden, hvo de ere, som skal staa aabenbare Skrifte? Og om man endskiønt veed, hvo de ere, saa tager Proprietarii dem dog ofte i Forsvar, som for kort Tid siden er skeet. Men her gielder ingen Proprietarius, eller hans Forsvar imod Kongens Lov, lib. 2. Cap. 9. art. 17, pag. 270, hvor de baade nævnes, som ere skyldige til at staa Skrifte, og obligeres der til, om de skiøndt ere forligte med deres Husbonder, item lib. 2, Cap. 5, art. 18.

34. Naar Formyndere skal sættes, vil gives Agt paa. 1. om den, som skal antage Værgemaalet, er saa suffisant, at han kan tage derimod, og Myndlingen kan være uden Skade i Fremtiden. 2. at den ene bær Byrden med den anden, som snart kan vides af Provstens Protocol, hvor meget enhver har inde. Ti det kan og vel komme, at een haver tre Formynderskaber inde, og ei af 100 Dler. tilhobe, og vil saa være fri efter Loven, i dens Sted en anden sidder med to Formynderskaber, som kan bedrage sig over 500 Dler. Hvor udover vilde Provsterne see til, at den eene bærer lige med den anden, dog efter Ævne, ti Loven taler om tre vidtløftige Værgemaal.

36. Degnene advares, som fordriste sig at siunge for Lig fra Huset til Kirken imod Kongl. Forordning. Dersom de giøre det tiere, da vogte de sig for haard Tiltale.

37. Præsterne skal bruge den sædvanlige præstelige Dragt, og især deres Kraver. Man maa med Fortræd baade see og spørge, at Endeel bruge slette Kraver, baade paa Prædikestolen og i andre Embedets Forretninger, saa vel som ogsaa i fornemme Conventer, hvor af mange tage Forargelse. Enddog Kiole og Krave ere ikke essentialia Ministerii, saa er det dog den Dragt, af hvilken Præsterne kiendes fra gemene Folk. Man har ikke glemt, hvor

fortrydeligt det faldt Præsterne i Skaane, Halland og Blegind, da de maatte aflægge deres Krave og Kiole, hvilket i gamle Dage var en Straf og et Tegn til en uskikkelig Præst, som for Uskikkelighed var afsat af Embedet.

38. Det er observeret, at endeel Præster fordriste sig til at communicere paa Søgnedage, naar ingen Guds-Tieneste i Kirken forrettes, og Meenigheden ikke er tilstede, hvilket er stridigt imod Ritualet, og forargeligt for andre, som deraf snart kunde fatte sig den Tanke, at Præsterne brugte ikke Sacramentet. Hvorfor de, som dette kan røre, ufeilbarligen maa forandre det, medmindre de vil tiltales.

27 September 1699.

1. Til næste Landemode vilde Provsterne indføre deres nye Protocoller, paa det de, som ikke ere forseglede og autoriserede, maa blive confirmerede.

4. Blev proponeret, om Præsterne ikke vilde paatage sig at være deres egne Kirkers Værger, eftersom mange arme Bønder, naar de ere Kirke-Værger, fortære Kirkernes Korn, og Kirken saa lider Skade hos dem omsider.

5. Saa som berettes, at endeel Præster ved Daabens Administration holde lange Orationer, hvor udover Qvinden, som bærer Barnet, finder sig besværet, saa blev erindret, at Præsterne skal holde sig fra saadanne Noviteter, og ikke ved Sacramenterne gjøre mere Væsen med de rige end med de fattige.

6. Blev begiert, at Præsterne vil tilkiendegive Proprietarierne i deris Sogne, som endnu ikke har indgivet Copier af deris Skiøder paa jura Patronatus, at de med det første indsende dem, som sædvanligt er.

7. Man fornemmer, at endeel, naar de har forseet sig med Leiermaal, lade sig trolove sammen, for at undgaae Bøderne, og vil siden ikke fuldbyrde deres Ægteskab. Hvorfor Præsterne, i hvis Sogne saadanne Personer maatte findes, vilde under deres Hænder indgive deres Navne, paa det de tilbørligen maatte ansees.

8. Der siges, at nogle Proprietarii fordriste sig at giøre divortia, jage Konen fra Manden, dele Godset imellem dem, og kaste Konens paa Gaden, med mere. Hvorfor Præsterne, hvor saadant maatte passere, vilde erkyndige sig derom og indskikke deres Relationer, at saadanne Uordentligheder maa remederes.

9. Som der skal findes nogle Proprietarii, som negter at efterkomme Hans Kongl. Majt.s Breve, anl. Udgifter af deres Kirker, saasom til Mariaggers Kirke, Hr. Laurs i Aars, og deslige, saa vilde Præsterne give deres Navne tilkiende.

10. Degnene maa have i Agt, at de staar under den Geistl. Ret med deres Skifter, om endskiøndt de kunde boe paa Proprietariers Gaarde, og derfor ikke lade Proprietarier holde Skifter. Men haver Proprietarier noget at fordre, indgive de deres Krav i Stervboen som andre Creditorer.

21 April 1700.

1. Enddog det er Provsternes Embede at have Omsorg for Enker og Faderløse, saa maa dog den Omsorg ikke strække sig til nogen Ubillighed imod andre. Hvorfor Præpositi paamindes, at eftersom mange Klagemaal indkomme af unge Præster, at de ere for hart opbundne i deres Pensioner, saa at de omsider ere færdige at rescindere deres Løfter og revocere deres Hænder, fordi de formener sig at være fornærmede, saa holdes det raadeligt, at efter denne Dag ingen Pensions-Contract oprettes, før Naadsens Aar er ude, paa det at Successor kan nogenledes se sig for, hvad Kaldet importerer, og vide, hvor vidt den Ottende-deel af den visse Indkomst, som Pensionen ikke maa overgaa, sig kan bedrage. Og hvad da sluttes i Provstens og tvende Præsters Nærværelse, det skal staa fast og være ratum. Og paa den Maade forekommes mange Klagemaal, Processer og Omkostninger.

2. Degnene beskyldes paa nogle Steder for For-sømmelse i deres Embede og Uskikkelighed i deres Levned.

Befindes noget saadant efterdags, skal de strax suspenderes og Præsterne indkalde dem først for Provsten, siden for Landemodet, at de kan dømmes fra Kaldet.

3. Hvo som lader Bispens Breve ligge hos sig, og skaffer dem ikke strax afsted, bøde for hver Dag 8 β. Komme de om Aftenen sildig, maa de skikkes bort om Morgen tidlig, og skrives paa, naar de ankommer og bortgaar. Item maa ingen Degn Brevene ved uvisse Hofbud fremsende, men skaffe dem fort forseglede og ubesmittede.

4. Eftersom befindes paa adskillige Steder adskillige Superstitioner at gaae i Svang, med Signen, Manen og især med Sold og Sax, at løbe om for det, som kan være bortstaalet, hvorudover det ofte skal falde paa den uskyldige, saa Satan derudi har sit Værk; saa advares alle og enhver, at de entholde sig fra saadant Gøgleri. Og paa det enhver kan tage sig desbedre vare, og vide, hvad Straf Loven paalægger saadanne, da som endeel ikke selv kan læse, og endeel mueligt aldrig har vidst, saadant at være forbudet, saa tilholdes Præsterne, at de strax, det første skee kan, oplæse for Meenighederne af Loven pag. 863, 864, art. 12. 13, og siden aarligen tvende Gange med andre Forordninger, efter Ritualet. Hvis nogen sig her efter videre forseer, skal de ansees efter Loven, men denne Gang maa det dennem pardoneres.

6. Findes Ægtefolk, som leve forargelig i deres Ægteskab, maa deres Navne strax gives Biskoppen tilkiende.

7. Saa vel som de, der lader sig trolove, og vil siden ikke holde Bryllup.

8. Saasom Mag. Christen Stistrup beklager, at Præsterne ikke møde til Provstemode, men fremsende nu Degne, nu verdslige Personer i deres Sted, saa erindres Præsterne, at de respectere deres Provster, efter deres Eed og Pligt. Hvis nogen ikke møder uden lovlig Forfald, skal de straffes, først paa een Rdr., siden paa to Rdr.
